

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

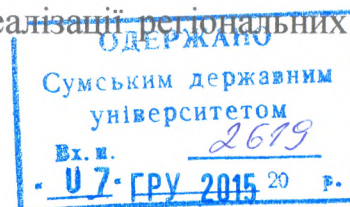
Вороненка В'ячеслава Ігоровича «Науково-методичне обґрунтування стратегій еколого-економічного розвитку регіону»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Актуальність теми дисертаційного дослідження

В Україні активно опрацьовується концепція сталого соціально-економічного розвитку, згідно якої формуються регіональні принципи та механізми збалансованого використання природних ресурсів та охорони довкілля. Досвід регіонального розвитку більшості країн доводить доцільність та необхідність обґрунтування стратегії еколого-економічного розвитку регіону. Забезпечення сталого розвитку регіону – досить непросте практичне завдання, яке має вирішуватися на наукових засадах з урахуванням економічних, екологічних та соціальних параметрів (факторів) регіонального природогосподарювання, а також інтересів бізнесу, державних органів в умовах екологічних обмежень.

Автор визначає мету дисертаційного дослідження як необхідність удосконалення науково-методичних підходів до обґрунтування стратегій еколого-економічного розвитку регіону на основі оцінки його еколого-економічного стану. Це зумовило необхідність визначення напрямів удосконалення системи обґрунтування стратегії еколого-економічного розвитку регіону; поглиблення науково-методичних підходів до оцінки еколого-економічного стану регіонів, вибору на базі цього відповідних стратегій; обґрунтування науково-методичних засад оцінювання сталого розвитку регіонів у складі аналізу результативності реалізації регіональних еколого-економічних стратегій.

З вищезазначених позицій дисертація Вороненка В.І. представляє собою цінне наукове дослідження, спрямоване на вирішення практичних еколого-економічних завдань сталого розвитку регіону в умовах посилення процесів децентралізації та регіоналізації природогосподарювання.

Дисертація виконана згідно основних напрямів державної політики України в галузі охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів, зокрема, «Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (затверджено Законом України від 21 грудня 2010 року № 2818-VI); Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385).

Тема дисертаційного дослідження безпосередньо пов'язана з тематикою науково-дослідних робіт Сумського державного університету, виконавцем яких був автор.

Основні наукові положення, висновки і пропозиції, що сформульовані у дисертації, їх новизна, ступінь обґрунтованості та достовірність

Основні наукові положення, які сформульовані дисертантом самостійно, характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок у теоретико-методичні положення економіки природокористування та охорони довкілля щодо формування і реалізації регіональної еколого-економічної стратегії розвитку регіону.

Наукова новизна дисертаційної роботи розкривається у подальшій розробці теоретичних і прикладних засад, що базується на визначенні еколого-економічного стану регіону для забезпечення його сталого екологічно збалансованого розвитку.

У дисертаційній роботі автором запропонована базова система цілепокладання стратегії еколого-економічного розвитку регіону (рис. 2.5, с. 67, підрозділ 2.2). При цьому, значний інтерес представляє розроблений автором науково-методичний підхід до формування критеріальної бази щодо

вибору оптимальної стратегії еколого-економічного розвитку регіону, який базується на визначенні еколого-економічних показників ефективності розвитку регіону шляхом агрегування зведених динамічних показників екологічного й економічного стану регіону (с. 75-96, підрозділ 2.2). Такий підхід сприятиме спрощенню оперативної орієнтації керівництва регіону щодо дотримання напряму еколого-економічного розвитку регіону, або відхилення від нього.

Достатньо обґрунтованим і практичним у використанні є теоретико-методичний підхід до визначення безпосередньої стратегії еколого-економічного розвитку регіону на основі матриці позиціонування еколого-економічного розвитку регіону (с. 95-100, підрозділ 2.2).

Дисертантом також розроблено методичні положення щодо розрахунку показника істинних заощаджень регіону в якості основного індикатора, що характеризує оцінку ефективності реалізації стратегії еколого-економічного розвитку регіону (с.108-109, підрозділ 2.3.1).

Слід відмітити виважене доповнення автором системи обґрунтування стратегії еколого-економічного розвитку регіону блоком «оптимізації і корекції», що базується на порівнянні прогностичних та контрольних (планових) показників еколого-економічного розвитку регіону, а саме: залежно від того, чи збігаються прогностичні значення оцінки стратегії із плановими відбувається корекція стратегії еколого-економічного розвитку регіону для досягнення необхідної відповідності або оптимізація показників еколого-економічного розвитку (с. 156-159, підрозділ 3.2).

Дисертантом розроблено динамічну модель залежності техногенного природоохоронного потенціалу регіону від часу (с. 173-178, підрозділ 3.3), яка може бути практично використана як для прогнозування техногенного природоохоронного потенціалу регіону, так і в цілому при виборі стратегії еколого-економічного розвитку регіону.

Економіко-математична модель динаміки змін приросту чистих внутрішніх заощаджень регіону адекватно описує можливі сценарії

поведінки виділених параметрів еколого-економічного розвитку Сумської області (с. 179-185, підрозділ 3.3).

Запропоновані принципи та механізми щодо обґрунтування стратегії еколого-економічного розвитку регіону знайшли відображення у таких положеннях наукової новизни:

- обґрунтовано науково-методичний підхід до формування критеріальної бази щодо вибору оптимальної стратегії сталого екологічно збалансованого розвитку регіону, що ґрунтується на визначенні та оцінці показників ефективності розвитку регіону шляхом агрегування зведених динамічних показників економічного й екологічного стану регіону;

- удосконалено методичний підхід до формування комплексної системи оцінки якісних показників еколого-економічного стану регіону, яка передбачає такі показники: економічний результат (ВРП) на одиницю використання природних ресурсів за вирахуванням вартісної оцінки їх виснаження, економічний результат (ВРП) на одиницю збитків від екодеструктивного впливу за вирахуванням еколого-економічних витрат, співвідношення вартісної оцінки відновлених природних ресурсів та витрат на їх відновлення, співвідношення вартісної оцінки відвернених збитків та витрат на запобігання забрудненню довкілля;

- запропоновано науково-методичний підхід до побудови економіко-математичної моделі оптимізації показників еколого-економічного розвитку регіону, яка ґрунтується на врахуванні динаміки змін економічного та екологічного стану регіону, зокрема показників зміни чистих внутрішніх заощаджень регіону, скоригованих з урахуванням еколого-економічних збитків від забруднення навколишнього середовища та екодеструктивного стану природних ресурсів;

- набула подальшого розвитку система обґрунтування стратегії еколого-економічного розвитку регіону, яка на відміну від існуючих містить блок «оптимізації і корекції», що базується на порівнянні прогностичних та контрольних (планових) показників еколого-економічного розвитку регіону;

- удосконалено методичний підхід до оцінки результативності стратегії еколого-економічного розвитку регіону за допомогою показника істинних заощаджень, який враховує вартісні оцінки екодеструктивного стану природних ресурсів (зокрема, виснаження земельних та водних ресурсів).

Обґрунтованості теоретичних положень, висновків та практичних рекомендацій, які містяться у дисертації, сприяло використання фундаментальних положень теорії природокористування та охорони навколишнього середовища, сучасних теорій сталого розвитку регіонів, аналіз праць провідних українських і зарубіжних вчених з проблем формування еколого-економічних механізмів забезпечення сталого розвитку окремих регіонів. Особливо слід відзначити використання автором значного обсягу статистичних даних, великої кількості критично опрацьованих літературних джерел, сучасного інструментарію наукового дослідження, що дозволило системно реалізовувати поставлену мету та завдання. Для проведення досліджень і забезпечення достовірності отриманих результатів, автором використано методи логічного узагальнення, порівняння та наукової абстракції; еколого-економічного, статистичного, системного аналізу та синтезу; метод експертно-аналітичної оцінки; метод економіко-математичного моделювання та інтегрального числення; економіко-статистичні методи.

Мету дисертаційної роботи досягнуто – дисертантом удосконалено теоретико-методичні підходи до обґрунтування стратегії еколого-економічного розвитку регіону. Досягненню поставленої мети сприяли логічно сформульовані і реалізовані завдання, які поставив автор дисертації. Структура дисертації відповідає меті і завданням роботи.

Наукові результати та положення, що винесені на захист, опубліковані у журналах та збірниках, пройшли достатню апробацію і відповідають встановленим вимогам.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в наукових фахових виданнях.

Основні результати дисертації відображені у 8 статтях у наукових фахових виданнях. При цьому 6 із них повністю відповідають вимогам ДАК України. Загальний обсяг публікацій – 5,54 друк. арк., з них 5,05 друк. арк. – особистий внесок здобувача.

Важливість для науки і практики отриманих результатів дослідження

Зазначені наукові положення, висновки та пропозиції сформульовані вперше, що свідчить не лише про їх наукову новизну, а й практичне значення. Значущість проведеного дослідження полягає в тому, що теоретичне узагальнення та обґрунтування методичних і практичних підходів, які є основою для формування стратегії сталого екологічно збалансованого розвитку регіону, спрямовані на практичне розв'язання еколого-економічних проблем раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища.

Отримані дисертантом результати дослідження мають також прикладне значення для органів державного управління та місцевого самоврядування в процесі розробки і реалізації ними регіонального соціально-економічних та екологічних програм регіонального розвитку.

Основні наукові положення дисертаційної роботи використано Сумським державним університетом при розробці науково-дослідних тем, зокрема: «Інституційні механізми інтегрованого управління процесом переходу до сталого розвитку регіонів України та Білорусії» (№ДР 0113U002790), «Організаційно-економічні засади адаптації економічних систем до кліматично-ресурсних флуктуацій» (№ ДР 0114U007076), «Формування системи соціально-економічної безпеки при розподілі та використанні водних ресурсів» (№ ДР 0111U003566).

Запропоновані методичні положення щодо формування та реалізації стратегії еколого-економічного розвитку суб'єктів господарювання впроваджені у практику діяльності підприємств Сумської області: ТОВ «Акція-Інформ» (довідка № 65 від 20.08.2014 р.), ТОВ «Автобудкомплекс» (довідка № 147 від 15.09.2014 р.), ТОВ «Суминафтотранс» (довідка № 39/07 від 20.01.2015 р.), ТОВ «Авеню» (довідка № 51 від 08.04.2015 р.), ТОВ «Промтехмаш» (довідка № 112 від 20.05.2015 р.).

Матеріали дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Сумського державного університету при викладанні навчальних дисциплін «Теорія сталого соціально-економічного розвитку», «Економіка довкілля», «Стратегія підприємства» та «Регіональний розвиток соціально-економічних систем» (акт про впровадження від 22.05.2015 р.).

Дискусійні положення дисертаційної роботи та зауваження

В цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних дисертантом результатів, слід виділити й ряд дискусійних положень та зауважень:

1. На жаль, у дисертації відсутнє чітке визначення поняття еколого-економічного розвитку регіону (зокрема, це підрозділ 1.2). Разом з цим, саме це поняття є основним у проведеному дослідженні, і по суті, опосередковано розглядається майже в кожному розділі роботи.
2. У роботі варто було б більше висвітлити зарубіжний досвід формування стратегій сталого екологічно збалансованого розвитку регіону (підрозділ 1.3).
3. У роботі в якості основних факторів, що впливають на постановку цілей стратегії еколого-економічного розвитку регіону, є природно-кліматичний фактор, матеріально-виробнича база, а також екологічний стан та фактори, які негативно впливають на довкілля (с.55, с.126. розділ 2). У роботі людський капітал (його якість, конкурентоспроможність) лише декларативно береться до уваги, тоді як світовою практикою він визнається найголовнішим при формуванні та реалізації регіональних стратегій. Відповідно до

принципів сталого розвитку важливо враховувати соціально-екологічні фактори регіонального розвитку. Все це значно знижує наукову цінність роботи.

4. У дисертації «вартісна оцінка відновлених лісових ресурсів суб'єктами господарської діяльності регіону» є надмірно спрощеною (с.86-87, підрозділ 2.2), оскільки визначає тільки вартість середньорічного приросту деревини, і не враховує еколого-економічні та соціально-екологічні функції лісів.

5. У межах розглянутої концепції раціонального землекористування як основи еколого-економічного розвитку регіонів України (підрозділ 2.3.2) варто було окреслити регіональні проблеми еколого-економічної оцінки забруднення сільськогосподарської продукції.

6. Автор дисертаційного дослідження стверджує, що для формування та реалізації стратегії еколого-економічного розвитку Сумської області необхідно задіяти цілий ряд організаційних, економічних та соціальних механізмів (с.150, підрозділ 3.2), які він фрагментарно розглядає (підрозділ 3.2). Доцільно було б сформувати цілісну структурно-функціональну схему механізмів організаційного-економічного забезпечення реалізації стратегії сталого екологічно збалансованого розвитку регіону. Це значно посилює результати дослідження.

Висновки

Дисертаційна робота Вороненка В'ячеслава Ігоровича «Науково-методичне обґрунтування стратегій еколого-економічного розвитку регіону» є самостійною, завершеною науковою працею, яка вирішує наукове завдання щодо формування стратегій еколого-економічного розвитку регіону на основі визначення та оцінки його стану. Тематика дисертаційного дослідження відповідає пріоритетним напрямкам державної екологічної політики України, паспорту спеціальності 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються новизною, теоретико-методологічним та практичним значенням, а також достатнім обґрунтуванням. Зміст дисертації повністю розкриває і відповідає темі, за якою виконувалася робота, меті і поставленим завданням. Зміст автореферату у стислій формі відображає основні положення дисертаційної роботи.

За своїм змістом і якістю дисертація відповідає вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а також всім вимогам ДАК України, які висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Вищезазначене дозволяє констатувати, що Вороненко В'ячеслав Ігорович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

Офіційний опонент:

доцент кафедри економіки
Сумського національного
аграрного університету
кандидат економічних наук, доцент

І.Є. Ярова

Підпис І.Є. Ярової завіряю:
вчений секретар вченої ради
Сумського національного
аграрного університету
кандидат економічних наук, доцент

Ярова
[Signature]

О.М. Маслак